

Terugkerende veldmuizenplagen in Nederland

Tekst: Eddy Wymenga en

Nico Beemster, Altenburg & Wymenga

In 2014-2015 deed zich in Fryslân, en op beperkte schaal ook elders in Nederland, een uitzonderlijk grote veldmuizenplaag voor. Samen met Alterra Wageningen UR, Wageningen UR Livestock Research, Stichting Werkgroep Grauwe Kiekendief en Wetterskip Fryslân, en onder regie van de provincie Fryslân, heeft Altenburg & Wymenga onderzoek gedaan naar deze veldmuizenplaag.

De uitbraak kon met behulp van satellietbeelden en schademeldingen van agrariërs goed in beeld worden gebracht. Het absolute zwaartepunt, met een omvang van circa 48.000 ha, lag in de graslandpercelen op veen en klei in Fryslân. Van de circa 1.600 agrarische bedrijven op die gronden hadden meer dan 900 zware schade aan de graslanden. De totale schade aan de landbouw in Fryslân werd geschat op ruim 73 miljoen euro.

In Fryslân bleek ook 131 km aan waterkeringen (4% van het totaal) sterk door veldmuizen te zijn aangetast. Uit veldexperimenten, waarbij door veldmuizen aangetaste waterkeringen onder gecontroleerde omstandigheden aan hoge waterstanden werden blootgesteld, bleek dat de stabiliteit van de keringen in orde bleef en het risico op onveilige situaties daarmee gering was. Op locaties met zware veldmuizenschade werd als gevolg van een toegenomen uitspoeling een ruim 70% hogere concentratie stikstof aangetroffen in het water ten opzichte van locaties zonder schade. In het aangrenzende oppervlaktewater werden geen hogere concentraties gevonden. De risico's voor de kwaliteit van het oppervlaktewater zijn in 2015 dan ook beperkt geweest. Veldmuizenuitbraken brengen ook een risico met zich mee op het gebied van volksgezondheid, bijvoorbeeld door het overbrengen van ziekten, maar uit het onderzoek is gebleken dat dit niet heeft gespeeld. Positief aan veldmuizenuitbraken is dat ze een enorme stimulans zijn

voor onder andere roofvogels, uilen en kleine roofdieren.

Uit het onderzoek blijkt dat er meerdere risicofactoren zijn aan te wijzen voor een veldmuizenuitbraak. Zo wordt de kans op een uitbraak vergroot door droge en warme winters, een grote drooglegging, het ontbreken van beweiding, de afwezigheid van predatoren en de fase van de veldmuizenzyclus.

Als strategie voor de toekomst wordt aanbevolen om te werken volgens een geïntegreerde aanpak, waarbij verschillende, vooral preventieve maatregelen worden ingezet in combinatie met een signaalringssysteem. Preventieve maatregelen worden genomen in veldmuisarme jaren en de beginfase van de groei. Voorbeelden

Zware schade aan grasland door veldmuizen.
Foto: A&W

zijn het verhogen van het waterpeil, het inzetten van beweiding, intensiever maaien op plaatsen met een hoge dichtheid van veldmuizen, het bevorderen van predatoren en het voorkomen dat gras lang de winter in gaat. Met een signaleringssysteem (Early Warning System) kunnen dreigende uitbraken tijdig worden opgemerkt. Hierbij worden de veldmuizenstand, de aanwezigheid van predatoren en hun broedresultaten op voorkeurslocaties gemonitord.

Mocht een uitbraak onverhoopt toch uitgroeien tot een plaag dan dienen tijdig bestrijdingsmaatregelen te worden ingezet, mede rekening houdend met de ethische aspecten van knaagdierbestrijding. Mogelijkheden daartoe zijn water (in Fryslân in 2014-2015 op grote schaal succesvol toegepast) en zwavel-stikstof bemesting (in Fryslân geen eenduidig effect aangetoond). Het gebruik van biociden buiten is in Nederland alleen onder strikte voorwaarden toegestaan. Voor akkerbouwgebieden in Fryslân, Groningen en Flevoland gold in 2015 een tijdelijke vrijstelling, maar hier is nauwelijks gebruik van gemaakt. Het onderzoeksrapport is te downloaden op www.fryslan.frl/muizen

Veldmuis in holletje. Foto: Johann Prescher, A&W